

Metin ve şerh

7

Levent Bilgi

Yrd. Doç. Dr. Harran Üniversitesi

Metin

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالصَّلَاةُ عَلَى سَيِّدِ الْعَالَمِينَ¹

“Emmâ ba'd, ehl-i hamiyetin nazarına arz ediyorum ki:

Vaktâ Meşrûtiyetin ikinci yaşında, İstanbul, temsil ettiği asırdan tarihvârî bir nazar ile göçüp, kurûn-u vustâya karşı aşağıya inmekle, aşâir-i Ekrâdın içinde cevelân ile bahardan güze bir rihlet-i sayfiye, güzden bahara bilâd-ı Arabiyeden bir rihlet-i şitâiye ettim. Dağ ve sahrâyı bir medrese ederek meşrûtiyeti ders verdim. Birden bana göründü ki, meşrûtiyeti gâyet garip bir sûrette telâkkî etmişler. Her tarafın şüphe ve suâlleri ağleb bir dededen gelmiş gibi gördüm. İşte, teşhis-i maraz için miftâh-ı kelâmı onlara verdim.”²

Giriş

Bediüzzaman, 1908 Ağustos başlarında Resneli Niyazi Bey'e hitaben yazdığı bir yazıda, Meşrutiyet ideallerini halka anlatmak üzere Kürdistan'a gitmek istediğini bildirmiştir:

1. Rahmân ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Alemlerin efendisine salât ve rahmet olsun (Duâ).
2. BSN, Eski Said Dönemi Eserleri, *Münazarat*, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, 2009, s.206

Bediüzzaman
Meşrutiyet'in
hemen ilanından
sonra gerek
İstanbul'da
gerekse Selanik'te
meydanlardaki
konuşmaları,
nutukları ile
Meşrutiyet'i,
İttihat ve
Terakki'yi
desteklediğini
açıkça ortaya
koymuştur.

“Niyazi Bey'e³

Ey zamanın Rüstem-i Zâl'i!

Âlem-i misalin misal-i musağğarı olan âlem-i hayâlde senin misalinizi ziyaret ediyoruz. Zîrâ şimdi her bir mehasin lafız gibi; senin misalin mânâ gibi içinde görünmekle aklın göz bebeğinden birden irtisam ediyor. Selânik'e geldim. Senin hakiki sûretini mecazî misalinle görüştürmek için su-i tali' hased veyahûd nazar değmemek için iki misâl-i zirvekârın cem'ine müsâade etmedi. Sizin te'sis ettiğiniz bünyan-ı saadeti tahkim etmek için teşekkür-i fiili olarak Kürdistana gitmek niyetindeyim.”⁴

Aslındabu ifadeler Nursi'nin, Meşrutiyet'in hemen ardından Kürdistan'a giderek meşrutiyeti anlatma niyetini gösterir. Ancak Meşrutiyet'in ilanından sonra yaşanan hızlı gelişmeler, karışıklıklar bu yolculuğun ertelenmesine neden olmuş olmalıdır.

Bunun yanında Bediüzzaman'ın Kürdistan'a gitme ve meşrutiyeti anlatma isteğinin bir diğer sebebi de İstanbul Kürtleri arasındaki konumudur. Nursi, dönemin Kürt Teavün ve Terakki Cemiyeti ile ilişki kurmuş ve bu cemiyetin çıkardığı, ilk zamanlarda İslâmi gayelerine ve tebliğ prensiplerine uygun bulduğu Kürt Teavün ve Terakki Gazetesi'nde bazı makalelerini yayımlamıştır. Meşrutiyet'in Kürtlere anlatılması bu cemiyetin kuruluş amaçlarından biridir. Bu cemiyetin ileri gelenlerinden bir başkasının Doğu'da gezerek Kürtlere, Meşrutiyet'i anlattıklarına dair elimizde bir bilgi yok. Ancak Kürtleri Meşrutiyet konusunda aydınlatmanın, o dönemin aydın Kürtleri arasında idealize edildiğini söyleyebiliriz.⁵

Bediüzzaman Meşrutiyet'in hemen ilanından sonra gerek İstanbul'da gerekse Selanik'te meydanlardaki konuşmaları, nutukları ile Meşrutiyet'i, İttihat ve Terakki'yi desteklediğini açıkça ortaya koymuştur. 2-10 Ekim 1908 tarihlerinde Misbah gazetesinde yayınlanan “Hürriyete Hitap” adlı nutku, siyasal ve toplumsal açılardan önemli mesajlar taşımaktadır. Bediüzzaman bu nutuklarında “İnkılab-ı azim” olarak adlandırdığı 10 Temmuz devriminin, otuz yıllık istibdat dönemini sona erdirdiğini, milletin önündeki engelleri kaldırdığını vurgulamaktadır. Bediüzzaman'ın, Münazarat'ın yazılışından önceki Meşrutiyet'e bakışını daha iyi anlamak için, Hürriyete Hitap adlı nutkunu yorumsuz bir şekilde buraya alıyorum:

Hürriyete hitab⁶

Ey hürriyet-i şer'i! Öyle müthiş ve fakat güzel ve müjdeli bir sada ile

3. Resneli Niyazi Bey veya Ahmet Niyazi Bey (Arnavutça: Ahmet Njazi Bej Resnja), 1873 yılında bugün Makedonya sınırları içerisinde kalan Manastır yakınlarındaki Resne kasabasında doğmuştur. Bu nedenle Resneli Niyazi Bey olarak anılır. İttihat ve Terakki'nin önde gelen isimlerinden olup II. Meşrutiyet'in ilanına yol açan ayaklanmanın lideri olarak ve 1897'deki Türk-Yunan savaşındaki başarılarından dolayı ün yaptı. II. Abdülhamit'in Meşrutiyeti ilan etmek zorunda kalmasından sonra döndüğü Selanik'te “Hürriyet kahramanı” olarak karşılandı. “17 Nisan 1913'te Arnavutluk'un Avlonya limanında İstanbul'a gitmek üzereyken İttihat ve Terakki Fırkası'nın kendisine gönderdiği koruması tarafından öldürüldü. Hem Meşrutiyet hem de 31 Mart sırasında İstanbul'a gelen kuvvetlerin içerisinde Niyazi Bey en önde gidenler arasındaydı. Başındaki şapkanın üzerinde “Vatan Fedaisi” yazmaktaydı. Türk-Yunan savaşında gösterdiği başarı ve esir aldığı Rum askerlerinden dolayı kendisine “padişah yaverliği” unvanı verilerek istenmiş ancak kendisi, kazaskerin 13 yaşındaki oğluna da aynı unvan verilmesi üzerine bunu reddetmiştir.

4. BSN, *Eski Said Dönemi Eserleri*, Nutuk, Yeni Asya Neşriyat, 2009, İstanbul, s.189

5. Cemalettin Canlı, Yusuf K. Beysülen, *Zaman İçinde Bediüzzaman*, 2010, İletişim, s.125

6. BSN, *Tarihçe-i Hayat*, Risale-i Nur Enstitüsü, s. 48

NOT: Bediüzzaman Said Nursi'nin ilân-ı hürriyetin üçüncü gününde irticalen söylediği ve sonra Selanik'te Hürriyet Meydanında tekrar ettiği ve o zamanın gazetelerinin neşrettikleri nutkunun sûretidir.

çağırılıyorsun ki, benim gibi bir bedeviyi tabakât-ı gâfllet altında yatmışken uyandırılıyorsun. Sen olmasaydın, ben ve umum millet zindan-ı esarete kalacaktık. Seni ömr-ü ebedî ile tebşir ediyorum. Eğer aynelhayat Şeriatı menba-ı hayat yapsan ve o cennette neşv ü nema bulsan, bu millet-i mazlûmenin de eski zamana nisbeten bin derece terakkî edeceğini müjde veriyorum. Eğer hakkıyla seni rehber etse, ağraz-ı şahsî ve fikr-i intikam ile sizi lekedar etmezse...

Ya Rab! Ne saadetli bir kıyamet ve ne güzel bir haşır ki, **وَابْعَثْ بَعْدَ الْمَوْتِ** ⁷ hakikatinin küçük bir misalini bu zaman bize tasvir ediyor. Şöyle ki: Asya'nın ve Rumeli'nin köşelerinde medfun olan medeniyet-i kadîme hayata başlamış ve menfaatini mazarrat-ı umûmiyede arayan ve istibdadı arzu edenler **بِالْبَيْتِ كُنْتُمْ شُرَكَاب** ⁸ demeye başladılar. Yeni hükûmet-i meşrûtamız mu'cize gibi doğduğu için, inşaallah, bir seneye kadar **نَكْمُ وَاللَّهِ صَبِيحًا** ⁹ sırrına mazhar olacağız. Mütevekkilane, sabûrane tuttuğumuz otuz sene Ramazan-ı sükûtun sevabıdır ki; azapsız, cennet-i terakkî ve medeniyet kapılarını bize açmıştır. Hakimiyet-i milliyenin beraat-i istihlali olan kânun-u Şer'i, hazin-i Cennet gibi, bizi duhûle davet ediyor.

Ey mazlum ihvan-ı vatan! Gidelim dahil olalım. Birinci kapısı Şeriat dairelerinde ittihad-ı kulub, ikincisi muhabbet-i milliye, üçüncüsü maarif, dördüncüsü sa'y-i insanî, beşincisi terk-i sefahettir; ötekilerini sizin zihninize havale ediyorum...

Sakın ey ihvan-ı vatan! Sefahetlerle ve dinde laubaliliklerle tekrar öldürmeyiniz. Ve bütün efkâr-ı fasideye ve ahlak-ı rezîleye ve desais-i şeytaniyeye ve tabasbusata karşı, Şeriat-ı Garra üzerine müesses olan kanun-u esasî Azrail hükmüne geçti; onları susturdu.

Sakın ey ihvan-ı vatan! İsrâfat ve hilaf-ı Şeriat ve lezaiz-i nameşrua ile tekrar ihya etmeyiniz. Demek şimdiye kadar mezarda idik, çürüyorduk. Şimdi bu ittihad-ı millet ve meşrûtiyet ile, rahm-ı madere geçtik; neşv ü nema bulacağız. Yüz bu kadar sene geri kaldığımız mesafe-i terakkîden, inşaallah, mu'cize-i Peygamberî ile şimendifer-i kanun-u şer'iyeye esasiyeye amelen ve burak-ı meşveret-i şer'iyeye fikren bineceğiz; bu vahşetengiz sahra-i kebîri kısa zamanda tayyetmekle beraber, milel-i mütemeddine ile omuz omuza müsabaka edeceğiz. Zira, onlar kah öküz arabasına binmişler, yola gitmişler. Biz, birdenbire şimendifer ve balon gibi mebadiye bineceğiz; geçeceğiz. Belki, camî-i ahlak-ı hasene olan hakikat-i İslâmiyenin ve istidad-ı fitrinin ve feyz-i îmanın ve şiddet-i açlığın hazma verdiği teshîl yardımını ile fersah fersah geçeceğiz-nasıl ki vaktiyle geçmiştik.

Talebeliğin bana verdiği vazife ve hürriyetin ferman-ı mezuniyetiyle ih-
tar ediyorum ki:

Ey ebna-i vatan! Hürriyeti sû-i tefsir etmeyiniz; ta elimizden kaçmasın ve müteaffin olan eski esareti başka kaptâna bize içirmekle bizi boğmasın. ^{HA-ŞİYE} ¹⁰ Zira, hürriyet, müraat-ı ahkâm ve adab-ı Şeriat ve ahlak-ı hasene ile tahakkuk eder ve neşv ü nema bulur."

*Ey ebna-i vatan!
Hürriyeti sû-i
tefsir etmeyiniz;
ta elimizden
kaçmasın ve mü-
teaffin olan eski
esareti başka kaptâna
bize içirmekle bizi
boğmasın. Zira,
hürriyet, müraat-ı
ahkâm ve adab-ı
Şeriat ve ahlak-ı
hasene ile tahak-
kuk eder ve neşv ü
nema bulur."*

7. Ölümünden sonra diriliş hakkıdır.

8. Ne olaydı olaydı da, toprak olaydım. (Nebe' Suresi: 40.)

9. Çocukken beşikte konuşuruz. (Meryem Suresi: 29.)

10. HAŞİYE: Evet, daha dehşetli bir istibdat ile, pek acı ve zehirli bir esareti bize içirdiler.

Said Nursî tüm bu Meşrutiyet tarafındaki duruşuna, gazetelerdeki yazılarına, nutuklarına rağmen 31 Mart Olayı'nda bir suçlu muamelesi görmüştür. Hareket Ordusu'nun İstanbul'a gelişinden sonra Bediüzzaman İstanbul'dan ayrılarak İzmit'e geçmiştir. İzmit'te yaklaşık on gün kalan Nursî, Nisan ayının otuzunda burada tutuklanmış ve İstanbul'a getirilmiştir.

Said Nursî tüm bu Meşrutiyet tarafındaki duruşuna, gazetelerdeki yazılarına, nutuklarına rağmen 31 Mart Olayı'nda bir suçlu muamelesi görmüştür. Hareket Ordusu'nun İstanbul'a gelişinden sonra Bediüzzaman İstanbul'dan ayrılarak İzmit'e geçmiştir. İzmit'te yaklaşık on gün kalan Nursî, Nisan ayının otuzunda burada tutuklanmış ve İstanbul'a getirilmiştir. 18 Mayıs 1909 günlü Ceride-i Sofiye gazetesi Bediüzzaman'ın tutuklanışını şöyle haber yapmıştır:

“Bediüzzaman-ı Kürdi,

İttihad-ı Muhammedi Cemiyeti azasından bulunan¹¹ ‘Kürd Hoca’denmekle maruf Bediüzzaman Said, dün İzmit’te tevkif olunarak şimendiferle, Dersaadet’e gönderilmiş ve Daire-i Harbiye’yei’zam kılınmıştır.”¹²

Bediüzzaman 31 Mart tutuklarının toplandığı Bekirağa bölüğüne kapatılmış ve ardından sorgusu yapılmak üzere ikinci Tahkik Heyeti’ne sevk edilmiştir. Mahkemede İttihad-ı Muhammedi üyeleri ve Volkan yazarlarıyla birlikte sorgulanmış ve yargılanmıştır. Bediüzzaman sorgusunun hemen arkasından mahkeme heyetinin karşısına çıkarılmış, o meşhur savunmasının ardından, hakkında soruşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Beraa, Tanin Gazetesi’nde şöyle verilmiştir:

“Bediüzzaman Said Kürdi Efendi hakkında mukaddema vaki olan ihbaratın saniadan ibaret olduğu ve tesisi Meşrutiyet’te hidematı bergüzidesi sebke eylediği tahakkuk etmekle tahliye edilmiştir.”¹³

Said Nursî’nin beraat kararında, “hakkında yapılan ihbaratın söylentiden ibaret bulunduğu” ibaresi ve Meşrutiyet’in kuruluşundaki hizmetlerine yapılan vurgu mahkeme heyetinin adeta bir özür beyanıdır. Tahliye haberinin gazetelerde yer aldığı gün, mahkeme heyeti tarafından, İzmit’te kendisinden alınan kama ve revolver acilen İstanbul’a istenmiş ve kendisine teslim edilmiştir.¹⁴

Bediüzzaman’ın sorgusunun yapılması, Divan-ı Harb’e sevki, savunması ve tahliyesi toplam yirmi dört gün sürmüştür. Ayaklanmanın başladığı günden, tahliyesine kadar geçen kırk gün, Said Nursî’nin hayatını önemli şekilde etkiler. Nursî beraatından sonra, savunmasını Kürdizâde Ahmed Ramiz’e yayınlanmak üzere bırakır ve İstanbul’dan ayrılır. 1909’un yazında İki Mekteb-i Musibetin Şehadetnamesi, Yahut Divan-ı Harb-i Örfi adıyla yayınlanan kitabın önsözünde Ahmed Ramiz, Üstadın İstanbul’u terk edişyle ilgili şunları yazar:

“Elyevm, Said Nursî memleketine döndü. Karışmış İstanbul’un hava-i gılluğışından ve tezviratından ve bedraka-i efkar olmak lazım gelen gazete-

11. Editör Notu: Bir kısım araştırmacılar İttihad-ı Muhammedi Cemiyeti kurucuları arasında Bediüzzaman Said Nursî’yi de göstermektedirler. Bizzat Bediüzzaman’ın kendisi bunun gerçeği yansıtmadığını ifade etmektedir. “İşittim; İttihad-ı Muhammedi (asm) namıyla bir cemiyet teşekkül etmiş. Nihayet derecede korktum ki, bu mübarek ismin altında bazılarının bir yanlış hareketi meydana gelsin. Sonra işittim: Bu isim-i mübarek bazı mübarek zevât, (Sühey) Paşa ve Şeyh Sâdık gibi zatlar) daha basit ve sırf ibadete ve Sünnet-i Seniyyeye tebaiyete nakletmişler. Ve o siyasi cemiyetten alâkalarını kestiler, siyasete karışmayacaklar. Lâkin tekrar korktum, dedim: Bu isim umumun hakkıdır, tahsis ve tahdit kabul etmez.” (Divan-ı Harb-i Örfi, Yeni Asya Neş, İst. 1996, s.27)

12. *Ceride-i Sofiye*, 18 Nisan 1325, (1 Mayıs 1909)

13. *Tanin Gazetesi*, 24 Mayıs 1909

14. Cemalettin Canlı, Yusuf K. Beysülen, *Zaman İçinde Bediüzzaman*, İletişim Yayınları, 2010, İstanbul, s.162

NOT: Mahkeme Heyeti tarafından İzmit Emniyetine şöyle bir yazı yazılmıştır: “İzmit Polis Komiserliğine, Bediüzzaman Kürd Said Efendi’den oraca alınmış olan bir kama ile revolverin serian daire-i zabtiyeye gönderilmesi.”

cilerin bazılarının bütün fenalıklara bâdi ve bütün felaketlerin müvellidi olduklarını görerek, bu derece açık cinayetlere tahammül edemeyerek me'vus ve müteessir; vahşetzar, fakat munis, vefakar ve namusperver olan dağlarına döndü. İsalet etti. Kim bilir belki de en büyük icraatından biri de budur.”¹⁵

Said Nursî'nin gerek savunmasında, gerekse bu önsözde kırgın olduğu gözlenmektedir. Âdetâ Meşrutiyet için o kadar çalışmasına rağmen, İttihatçıların ihanetine uğramıştır. Haksızlığa uğramış, anlaşılmamış, gereğince takdir edilmemiştir. Toptaşı Akıl Hastanesi'nden, Bekirağa Bölüğü'ne kadar zulümlere uğramış bir Şark adamı olarak Bediüzzaman, nihayetinde bir veda mektubu bırakarak, niceümitlerle geldiği Dersaadet'ten ayrılmıştır. Nursî'nin ayrılırken yazdığı veda mektubunu yorumsuz bir şekilde alıyoruz:

“İstanbul'dan Vedaname

Ey koca İstanbul!.

Müsâvât ve uhuvveti sende devr-i istibdadda, yalnız tımarhanede; meşrutiyeti, yalnız tevkifhanede gördüm. Elveda ey gelin libası giymiş acûze-i şemtâ!.. Usandım, sen zehirli bala benzersin. Belki medenî libası giymiş vahşi adama benzersin. Sureten ne kadar medeniliğin var; sireten dahi nifak, sefahet, ağraz içinde o kadar, o derece vahşisin; tam dünyaya benzersin. Dünyaya geldiğime ben de pişman oldum. Riyanın sözünü, seni tasavvur ettikçe tahattur ediyorum.

Eğer medeniyet böyle tecavüzat-ı haysiyetşikenâne; ve iftiraât-ı nifak-cuyane ve fıkır-i intikam-ı bî insafane ve muğalatât-ı şeytanetkârane ve diyanette hareket-ı lâübalyaneye müsaid bir zemin ise; herkes şahid olsun ki, o saadet-saray-ı medeniyet tesmiye olunan, akreb ve yılanların yuvaları olan böyle mahall-i ağraza; Kürdistan'ın, hürriyet-i mutlakanın meydanı olan yüksek dağlarındaki bedevîyet ve vahşet haymelerini tercih ediyorum. Zirâ burada görmediğim hürriyet-i fikir ve serbestî-i kelâm ve hüsn-ü niyet ve selâmet-i kalb, Kürdistan'ın dağlarında tam mânâsıyla hükümfermadır.

Bildiğime göre, edibler edebli olurlar ve ceridelerde terbiye-i efkâr ederler. Şimdi bazı edibleri edersiz ve bazı cerideleri de naşir-i ağraz görüyorum. Eğer edeb böyle ise ve efkâr-ı umumî böyle müzebzeb olsa; şahid olunuz, ondan vazgeçtim. Bunda da dâhil değilim!.. Ve Kürdistan'ın yüksek dağlarında, yani “Başit” başında ecsam ve elvah-ı âlemi, ceridelerine bedel mütalaa edeceğim.

Muarradır feyzan-i feyzimiz şeyn-i temennadan

Bize dâd-ı ezeldir, zîrden bâlâdan istiğna

Çekildik neşve-i ümidden, tul-i emellerden

O Mecnunuz ki, ettik vuslat-ı leyladan istiğna...”¹⁶

Said Nursî, bu psikoloji ile İstanbul'dan ayrılıp Van'a gider. Ancak İstanbul'daki imtihanı henüz bitmemiştir. Divan-ı Harb-i Örfî yayınlandıktan kısa bir süre sonra kitap hakkında takibat başlatılır ve toplatılması için girişimlerde bulunulur. II. Meşrutiyet'in hürriyet ortamına rağmen bu tavır, Nursî'ye olan bir şüphenin, güvensizliğin ifadesidir. Belki de İttihatçıların

*Said Nursî'nin
gerek
savunmasında,
gerekse bu
önsözde
kırgın olduğu
gözlenmektedir.
Âdetâ Meşrutiyet
için o kadar
çalışmasına
rağmen,
İttihatçıların
ihanetine
uğramıştır.
Haksızlığa
uğramış,
anlaşılmamış,
gereğince takdir
edilmemiştir.*

15. BSN, *Eski Said Dönemi Eserleri*, s. 116

16. BSN, *Eski Said Dönemi Eserleri*, Divân-ı Harb-i Örfî, s. 147

Bediüzzaman,
İstanbul
çevrelerinde
çok konuşulan,
ama kimsenin
yapmadığı bir
şeyi yaparak,
dağ ve sahraları
bir medrese
haline getirmiş,
tüm kendisine
yapılan zulümlere
rağmen, Şark
halkına
meşrutiyeti
anlatmaya
başlamıştır.

bu tavrı, Nursî ile aralarında Meşrutiyet öncesine, Meşrutiyet, hatta Cumhuriyet dönemine dayanan derin ve gizli bir çatışmanın göstergesidir.¹⁷

Bediüzzaman'ın İstanbul'dan ayrılırken söyledikleri, kırgınlığı ve çatışmaları dikkate alındığında, memleketine dönüp kendi dünyasına çekilmesi beklenirdi. Ancak o din için, iman için Meşrutiyet'i savunmuştu. İttihatçıların bir kısmının meşrutiyet ideallerinden saptığını, kendisini bile suçladıklarını gördüğü halde, davasından, fikirlerinden ayrılmamıştır. Çünkü O, meşrutiyetin gerekliliğini insanlardan veya konjektörden dolayı değil, inançlarının gereği olarak savunmuştur. Bundan dolayı İttihatçılarla olan çatışması, ya da kırgınlığı onu meşrutiyeti savunmaktan alıkoymamıştır. Bediüzzaman, İstanbul çevrelerinde çok konuşulan, ama kimsenin yapmadığı bir şeyi yaparak, dağ ve sahraları bir medrese haline getirmiş, tüm kendisine yapılan zulümlere rağmen, Şark halkına meşrutiyeti anlatmaya başlamıştır.

Şerh

“Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. Âlemlerin efendisine salât ve rahmet olsun”

Bediüzzaman Münazarat adlı eserine, Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla ve âlemlerin efendisi Peygamber Efendimiz'e (sav) salât ve rahmet duasıyla başlamaktadır. Bu İslâmi eserlerdeki bir geleneğin devamıdır. Bediüzzaman bu ifadeleriyle, sosyal ve siyasi konuların ele alındığı bu eserinde asıl kaynağının Allah'ın hükümleri olan vahiy ve yine Allah'ın hükümlerinin bu dünyadaki uygulayıcısı olan Peygamber olduğunu vurgulamaktadır. Madem ki Peygamberimiz Hz. Muhammed (sav) âlemlerin efendisidir, öyleyse hayatımızdaki maddi manevi, sosyal, siyasi her konuda söz ve hüküm, vahye dayanan Peygamberindir. Resul'un sünnetine tabi olmak, âlemlerin Rabbi olan Allah'a tabi olmak demektir.

“Emmâ ba'd, ehl-i hamiyetin nazarına arz ediyorum ki:”

“Emmâ ba'd” Arapça hitabelerde bir deyimdir. Hamd ve salavattan sonra veya girişten sonra, en önemli mesele bu diyeceğim sözlerdir, gelecek cümlelere dikkat edin manasına gelir. Söz konusu olan kitabın içeriğinin önemini bildiren bir deyimdir.

“Vaktâ Meşrûtiyetin ikinci yaşında, İstanbul, temsil ettiği asırdan tarihvârî bir nazar ile göçüp, kurûn-u vustâya karşı aşağıya inmekle,”

Meşrutiyetin ikinci yaşında, yani 1910 yılında, İstanbul temsil ettiği asırdan tarihi bir bakışla Orta Çağ dönemlerine karşı aşağı inmeye başladı. Meşrutiyet ilk ilan edildiği dönemlerde çok büyük ümitlerle karşılanmıştı. Ne de olsa otuz üç yıl süren bir istibdattan kurtulunmuştu. Meşrutiyet ile her şey düzelecek, herkes mutlu olacak, ülke saadete kavuşacaktı. İkinci Meşrutiyet'in ilânından sonra derhal seçimlere gidildi. Seçimlerin başlıca iki partisi İttihat ve Terakki ile liberal görüşlü Ahrar Fırkası'ydı. Seçimleri İttihatçılar kazandı. Seçimlerin ardından oluşan yeni Meclis-i Mebusan 17 Aralık 1908'de çalışmalarına başladı. Ancak beklendiği gibi olmadı. İttihatçıları tenkit eden gazeteci Hasan Fehmi Bey öldürüldü. İstanbul'da

İttihatçılar aleyhine büyük protestolar başladı. 31 Mart olayı ile İttihatçılar siyasetteki yerlerini iyice perçinlediler. II. Abdülhamid tahttan indirildi, Bediüzzaman'ın da yargılandığı Divan-ı Harb-i Örfî'de pek çok muhalif asıldı. İttihat ve Terakki'nin istibdadı giderek artmaya başladı. Âdetâ İstanbul o güzel medeniyetini bırakarak, Orta Çağ'a doğru yol almaya başladı. Orta Çağ, insanların insanîyetinin sanki bırakılıp, karanlığın, hayvaniyetin hâkim olduğu bir dönemdir. İşte Osmanlı da, İstanbul da âdetâ o karanlıklar çağına yönelmiş, düşmeye, alçalmaya başlamıştır.

“aşâir-i Ekrâdın içinde cevelân ile bahardan güze bir rihlet-i sayfiye, güzden bahara bilâd-ı Arabiyeden bir rihlet-i şitâiye ettim. Dağ ve sahrâyı bir medrese ederek meşrutiyeti ders verdim.”

Bediüzzaman burada, Kürt aşiretleri arasında dolaşıp gezinerek, bahar ayındansonbahara doğru bir yaz yolculuğu, sonbahardan bahara Arap beldelerinde bir kış yolculuğu yaptığını söylemektedir. Dağları, ovaları, çölleri medrese yaparak Meşrutiyet'i ders vermiştir. Aslında bu tavır Nursî'nin yaygın eğitim tarzıdır. Üstad medrese dersi verdiği yıllarda ve sonrasında Risale derslerini de hep dağlarda, kırlarda, açık havalarda yapmıştır.

Münazarat'ın girişinde âdetâ Kureyş Suresi'ne bir atıf vardır. Kureyş Suresi'nde, Kureyşlilerebaşka beldelere seyahatin kolaylaştırıldığı, tam bir emniyet ile buna muvaffak oldukları için Allah-u Teala'ya şükür ve ibadette bulunmaları gerektiği anlatılır. Onlar yazın Şam'a, kışın Yemen'e seyahat ediyorlardı. Kureyş Kabilesi, Kış vaktinde Yemen'e gider, oradan elbise, koku gibi şeyler satın alırlardı. Yazın ise Şam beldelerine gider, oradan da zirai ürünler alarak kendi beldelerine getirirlerdir.

Bu beldelere seyahat etmeleri, ticaret için başka başka yerlere gitmeleri onlara kolaylaştırılmıştı ve bu ayetle teşvik ediliyordu. O kerem sahibi olan Allah-u Teala, onları açlıktan kurtarıp nice nimetlere kavuşturmakla kendilerini doyurdu ve ihtiyaçtan kurtardı. Ve onları korkularından da emin kıldı. O beldeyi onlara bir güven yurdu kılarak onlara saldırıda bulunan Ebrehe ve benzeri düşmanlarını kahretti. Artık bu kadar İlâhî korumaya ve lütuflara nail olan bir topluluğa gerekir ki; putlara, Allah-u Teala'dan başka ilahlara kulluk etmeyi bırakarak, bütün bu nimetleri kendilerine ihsan eden Allah-u Teala'ya kulluk ve şükürde bulunsunlar.

Said Nursî, Münazarat'ın girişinde ilgili kelimeleri hatırlatarak, bu yaz ve kış rihletinin çok farklı bir bağlamda da değerlendirilebileceğini söyler. Nursî, bu paragrafta Kureyş Suresi'nde geçen “rihleteşitâi vessayf”¹⁸, yani ‘kış ve yaz yolculuğu’ kelimelerine vurgu yaparak kullanır. Bediüzzaman Sureyi, “Mekke tüccarları Yemen'e, Şam'a giderlerdi” literal anlamının dışında kullanır. Burada medeniyetler arasındaki farklılığa, medeniyetler arasındaki ilişkilere değinilir. Ve Nursî bu sureye atıfta bulunarak medeniyetler arası ilişkinin, Kur'an ile teşvik edildiğine, farklı medeniyetlerdeki ilmin, güzel şeylerin alınabileceğine vurgu yapmaktadır. Yaz ve kış kelimeleri ile medeniyetlerin daha soft veya katı olabileceğini, ama her halükarda birbirlerinden alabilecekleri şeyler olduğunadikkat çekilmektedir. Nursî, bu paragrafta İslâm beldelerinden, iman, Kur'an medeniyetini alarak, Kürt aşiretlerine getirmiştir.

*Bediüzzaman
burada, Kürt
aşiretleri arasında
dolaşıp gezinerek,
bahar ayından-
sonbahara doğru
bir yaz yolculuğu,
sonbahardan
bahara Arap
beldelerinde bir
kış yolculuğu
yaptığını söyle-
mektedir. Dağları,
ovaları, çölleri
medrese yaparak
Meşrutiyet'i ders
vermiştir.*

Meşrutiyet
padişahın,
kralın otoritesini
şarta bağlamak,
sınırlandırmak,
kayd altına almak
demektir. Halkın
da yönetimde söz
sahibi olması,
uygulamanın bir
meclis vasıtası
ile yapılması
demektir. Tek
adam yönetiminin
sona ermesi,
halkın kendi
idaresine
katılmasıdır.

Bahardan güze, yaz yolculuğu, güzden bahara kış yolculuğu insanın kendi iç seyahatine de işaret ediyor. Hepimizin hayatında baharlardan güze, güzden bahara giden kış ve yaz yolculukları vardır. Bu yolculuklar belki de imani terakkinin vesileleridir. Risale-i Nur'da da tekdüzeliğin, hareketsizliğin ademi olduğu ve insana yakışmadığı vurgulanır. Hareket, değişim, imani bir gayret, çaba içinde olmak her fırsatta teşvik edilir. Hareketsizlik, insanîyetimizi kaybetmek, istidatlarımızı köreltmek, duygularımızı öldürmek demektir.

Küreyş Suresi'ndeki ayetlerle ve bu paragrafla bize hareket içindeki terakkiyi, istidatlarımızı geliştirmeyi aramamız tavsiye ediliyor. Kendi içimizde, ruhumuzda, kâinatta, Allah'ın beldelerinde seyahatler yaparak, imanımızı inkişaf ettirmenin yollarını aramalıyız.

Yaz ve kış seyahatleri, zaman olarak seyahatleri tavsiye ederken, dağ ve sahra kelimeleri ise mekân olarak seyahatleri vurgulamaktadır. Birincisinde medeniyetler, asırlar, zamanlar arasında seyahatler yapmalıyız. İkincisinde ise coğrafi mekânlar arasında seyahatler tavsiye ediliyor. Bu seyahatler arasında Asr-ı Saadet'e gidip, o zamanlardan feyizler almak da mümkün, Kurun-ı Vusta'ya karşı göçüp karanlıklar içinde kalmak da mümkündür. Yolculuklarımızı iman ve Kur'an suyu ile beslersek, yeşerip fidanlar verecek, Küreyş Suresi'ndeki gibi ihtiyaçlarımızı karşılayabilecek, korkulardan emin olabileceğiz. Bu yolculuklar sayesinde maddi manevi ihtiyaçlarımız karşılanıp terakki edebileceğiz. İşte Meşrutiyet de bu seyahatlerin güzel bir sonucudur.

"Birden bana göründü ki, meşrûtiyeti gâyet garip bir sûrette telâkkî etmişler. Her tarafın şüphe ve suâlleri ağleb bir dereden gelmiş gibi gördüm. İşte, teşhis-i maraz için miftâh-ı kelâmı onlara verdim."

Meşrutiyet padişahın, kralın otoritesini şarta bağlamak, sınırlandırmak, kayd altına almak demektir. Halkın da yönetimde söz sahibi olması, uygulamanın bir meclis vasıtası ile yapılması demektir. Tek adam yönetiminin sona ermesi, halkın kendi idaresine katılmasıdır.

Oysa Bediüzzamanbu gezintilerinde görür ki, Meşrutiyet Kürtler arasında gayet garip, yanlış bir şekilde anlaşılmıştır. Bir dereden gelir gibi Meşrutiyet'le ilgili insanlardan pek çok sorular, şüpheler gelmektedir. Zira insanların atalarından, dedelerinden gördükleri, yüzyıllardır yaşadıkları bir devlet sistemi vardır. Ve şimdi Batı'dan geldiği görülen bu yeni rejim her şeyi alt üst edecek, insanların ezberlerini bozacak ve onları rahatsız edecektir. Meşrutiyetin kötülüğü, İslâm dışı oluşuyla ilgili söylentiler, yanlış değerlendirmeler de dininde hassas olan bu toplumda yayılmış, yer bulmuştur. Osmanlıdaki tüm halkların olduğu gibi, meşrutiyet konularında Kürtlerin de kafaları karışıktır.

Bediüzzaman bu hastalığı teşhis edebilmek için, sözün anahtarını muhaptaplarına vermiş; "Siz sorun, ben anlatayım" demiştir. İnsanlar konuşsun ki, onların kelamıyla hastalık kapısı açılsın. meşrutiyete neden evet veya hayır dediklerini bir anlatsınlar ki hastalık ortaya çıksın. Nursî burada bir doktor gibi, hastasının önce neresinin ağrıdığını, ne gibi problemleri olduğunu onu

konuşturarak anlamaya çalışıyor.

'Miftah-ı kelim' özellikle seçilmiş, çok güzel anlamlı bir kelimedir. Kelam bir sırdır ki, insanın içindeki sırların, duyguların, düşüncelerin hazinesidir. Bu hazine ancak miftah-ı kelim ile açılabilir. İnsanı, birbirimizi anlamamanın yolu kelamdan geçer. Birini anlamak, tanımak için sözün anahtarı ile o kişinin hazinelerini açmalı, dünyasını tanımaya çalışmalıyız. Miftah-ı kelim bazen hazinenin kendisinden daha önemlidir. Çünkü anahtarsız hazine bir işe yaramaz.

Metin ve şerh 8

Metin

Dedim: "Siz suâl ediniz, ben de ona göre cevap vereyim."

Onlar istihsan ettiler. Zirâ Kürtlerin tabiat-ı meşrûtiyetperverânelerine binâen, dersi münâzara ve münâkaşa sûretinde okuyorlar. Onun içindir ki, medreseleri küçük bir meclis-i mebusân-ı ilmiyeyi andırıyor. İşte, tâmimen lîlfâide, suâllerini cevaplarımla musâfaha ettirerek şu kitabı yazdım; tâ birbirine muâvenette bulunsun. Hem de, görmediğim Ekrâd ve emsâline, şu kitap, bana bilvekâle onlarla konuşarak cevap versin; hem de, lisânları kalblerine tercümanlık edemeyenlere bedelen suâl etsin. Elhâsıl, şu kitap, tarafımdan cevap, onların cânibinden suâl etmek vazifesiyle mükelleftir. Hem de siyâset tabiblerine, teşhis-i illete dâir hizmet ile muvazzaftır."

Ey ehl-i hamiyet, anlayınız! Kürt ve emsâli, fikren meşrûtiyetperver olmuş ve oluyorlar. Lâkin, bâzı memurun fiilen meşrûtiyetperver olması müşküldür. Halbuki, akılları gözlerinde olan avâma ders veren fildir.

Şerh

Dedim: "Siz suâl ediniz, ben de ona göre cevap vereyim."

Nursî insanlara tepeden hitap eden bir vaiz değil. Önce onların dertlerini dinlemek, sorularını öğrenmek istiyor. Hastanın önce hastalığını, sözlerinden anlamak teşhis etmek ve ona göre, hastalığa uygun bir ilaç vermek istiyor. Bunun için de sorun, ben de sorularınıza göre cevap vereyim diyor.

"Onlar istihsan ettiler."

Bediüzzaman'ın muhatap olduğu insanlar bu tavrı beğendiler. Kendi dertlerini dinleyerek cevap vermek, hastalığa ilaç vermek istemesini güzel buldular. Çünkü bu tavrı Nursî'nin kendilerini önemseydiğinin, değer verdiğinin ifadesidir.

"Zirâ Kürtlerin tabiat-ı meşrûtiyetperverânelerine binâen, dersi münâzara ve münâkaşa sûretinde okuyorlar. Onun içindir ki, medreseleri küçük bir meclis-i mebusân-ı ilmiyeyi andırıyor."

Bediüzzaman burada Kürtlerin meşrutiyeti sevme karakteri olduğu-

Nursî insanlara
tepeden hitap
eden bir vaiz
değil. Önce
onların dertlerini
dinlemek,
sorularını
öğrenmek istiyor.
Hastanın önce
hastalığını,
sözlerinden
anlamak teşhis
etmek ve ona göre,
hastalığa uygun
bir ilaç vermek
istiyor. Bunun
için de sorun, ben
de sorularınıza
göre cevap
vereğim diyor.

*Nursî Münazarat
adlı eserini, fay-
dasından dolayı
umumileştirmek
için yazdığını
söyler. Onla-
rın sualleriyle
kendi cevaplarını
tokalaştırmak, ku-
caklaştırıp birleş-
tirmek istemiştir.
Ta ki sorularla ce-
vaplar birbirlerine
yardım etsinler, ki
hastanın derdi-
ne deva olacak
hakikatler ortaya
çıksın.*

nu, tabiatlarının meşrutiyeti sever bir tarzda olduğunu söylüyor. Bundandır ki Kürtler derslerini münazara, münakaşa tarzında okuyorlar. Nursî Meşrutiyet'in önemli bir özelliğine değiniyor. Kürtlere sizin yaratılışınızda meşrutiyet var diyor. Siz düşüncelerinizi, korkmadan, çekinmeden söyleseniz, bir kişi konuşsun ben sadece dinleyeyim demezsiniz, fikirlerinizi açık açık söyleseniz diyor. İşte meşrutiyet budur. Düşüncemizi açık açık, hiçbir şeyden çekinmeden söylemek, ortadaki konuya, meseleye katılmaktır. Daha çok Kürtlerin mezhebi olan Şafilikte, herkesin Fatih'a'yı kendisinin okuması da bu fitri Meşrutiyetperverliğe bir işaret.

Onun içindir ki Kürt diyarlarındaki medreseler, birer küçük ilmi bir mebuslar meclisini andırıyor. Meclis-i Mebusan aynı zamanda 23 Aralık 1876 tarihindeki Anayasa'ya (Kanuni Esasi) göre kurulmuş, I. Ve II. Meşrutiyet dönemlerinde görev yapmış yasama organıdır. Seçilmiş parlamenterlerden oluşmaktadır. Osmanlı'da bir de Padişah tarafından atanan parlamenterlerden oluşan Ayan Meclisi vardır. Meclis-i Mebusan ve Ayan Meclisi beraber genel parlamentoyu, Meclis-i Umumi'yi oluştururlardı. Bediüzzaman'ın Kürtler için diğer ifadeleri değil de, seçilmişlerden oluşan Meclis-i Mebusan'ı kullanması, hem bir hakikatin teslimi, hem de Kürtlere böyle olun mesajı vermek içindir. Kürtlerin meclisinin bir başka özelliği de ilmi bir meclis olmasıdır.

“İşte, tāmimem lilmfāide, suāllerini cevaplarımla musāfaha ettirerek şu kitabı yazdım; tā birbirine muāvenette bulunsun.”

Nursî Münazarat adlı eserini, faydasından dolayı umumileştirmek için yazdığını söyler. Onların sualleriyle kendi cevaplarını tokalaştırmak, kucaklaştırıp birleştirmek istemiştir. Ta ki sorularla cevaplar birbirlerine yardım etsinler, ki hastanın derdine deva olacak hakikatler ortaya çıksın. Böylece muhataplarının soruları ve kendi cevaplarının birleşmesinden şu kitapçık meydana çıkmıştır.

“Hem de, görmediğim Ekrād ve emsāline, şu kitap, bana bilvekāle onlarla konuşarak cevap versin; hem de, lisānları kalblerine tercümanlık edemeyenlere bedelen suāl etsin.”

Nursîhem de görmediğim, yani şu müzakereler sırasında yanımızda olmayan Kürtler ve onların benzerlerine, böyle meşrutiyet, ülke yönetimi gibi dertleri olanlara şu kitap, benim yerime vekil olarak onlarla konuşarak, cevap versin demektedir. Hem de kalplerinden bu soruları geçirip de, bunu lisana dökemeyenler için Münazarat eseri onlara bedel konuşmuş olsun. Aslında hisler, duygular çok geniştir ve her zaman söze dökülemeyebilirler. İçinden geçirip de bu soruları soramayanlar için bu kitap, aradıklarını bulma noktasında rehberdir. Aslında bizler bu kitabı okuyup, bu konuları dert edinirken de Said Nursî'nin Münazarat vasıtasıyla bizlerle konuştuğunu söylemek mümkündür.

“Elhāsıl, şu kitap, tarafımdan cevap, onların cânibinden suāl etmek vazifesiyle mükelleftir. Hem de siyāset tabiblerine, teşhis-i illete dāir hizmet ile muvazzaftır.”

Nursî'nin muhatapları, soru sormakla mükelleftirler, Münazarat ise o

sorulara cevap verir. Soru ve cevapların birleşiminden de şu kitap ortaya çıkmıştır. Münazarat âdetâ Nursî'ye sorulan sorularla, onlara Nursî'nin verdiği cevaplara aracılık yapar. Aynı zamanda Münazarat, siyaset doktorlarına, toplumun hastalığını teşhis etmek için hizmet eder. Tıp doktorları nasıl insan vücudundaki hastalıkları, yanlış çalışmaları teşhis ve tedavi ederlerse, siyaset doktorları da toplumdaki hastalıkları, bozuklukları teşhis ve tedavi ederler.

Bediüzzaman burada aynı zamanda siyaset tabiplerine seslenip diyor ki, toplumsal bozuklukları anlamak ve çözmek istiyorsanız, kelamın anahtarını toplumun eline vermelisiniz. Siyasi bir tabib gibi halkın konuşmalarını dinlemeli ve uygun teşhisleri koyarak, hastalıklarına uygun ilaçlar yazmalısınız diyor. Başkentten oturup, insanların dertlerini, sorunlarını dinlemeden o meselelere çözümler ortaya koyma zihniyetini de tenkit ediyor.

“Ey ehl-i hamiyet, anlayınız! Kürt ve emsâli, fikren meşrûtiyetperver olmuş ve oluyorlar. Lâkin, bâzı memurun fiilen meşrûtiyetperver olması müşküldür. Halbuki, akılları gözlerinde olan avâma ders veren fiildir.”

Ey hamiyet ehli! Gayretli, çalışkan, toplumun meselelerini çözmeyi dert edinen insanlar! Nursî “Kimin himmeti milleti ise o kimse tek başına küçük bir millettir”¹⁹ demektedir. Bu Hz. İbrahim'in mesleğidir. Hz. İbrahim tek başına dönemintüm dinsiz otoritesine meydan okumuş, tek başına bir milleti temsil etmiştir. Ehl-i hamiyet, milletin menfaatlerini kendi menfaatlerinden önde gören, toplumun menfaatleri için çalışan demektir.

Ey ehl-i hamiyet, anlayınız! Kürt ve benzer topluluklar fikren meşrutiyeti seviyorlar. Lakin bazı memurların fiilen meşrutiyeti sevmeleri, istemeleri, tatbik etmeleri çok zordur. Çünkü memurlar eskiden beri otoriter olmaya, biraz da halka tepeden bakmaya alışmışlar. Bulunduğu makamın devlet imkanlarına yaslanan bazı memurlar, kendilerini zamanla o yerin kralı gibi görmeye başlamışlardır. Böyle insanların meşrutiyetperver bir tutum takınmaları da çok zordur. Aslında İslâm ahlakında memuriyet halka hizmetkârlıktır. Ama uygulamada memuriyet hep halka zulmetme vasıtası olmuştur. Onun için memurların meşrutiyeti temsil etmeleri çok zordur.

Halbuki akılları gözlerinde olan avama ders veren fiildir. Avam meselelerin arkasındaki incelikleri, perde arkasını düşünmeyen demektir. Akılları gözlerinde olması, sadece gördükleriyle hükmetmeleri anlamındadır. Halk bir takım memurların insanlara zor kullandığını, cebren bazı şeyleri yaptırdıklarını gördükçe, Meşrutiyet yönetimi bile olsa bu yönetim biçiminden soğuyorlar. Memurların yaptığı bir takım zorlamaların meşrutiyetten kaynaklandığını düşünüyorlar. İnsanlar bu tavrın yanlış yapan memurların kendi tercihleri olduğunu düşünmeyip, bu yanlışlıkları meşrutiyete mal ediyorlar.

“İmdi, suâle ve cevaba başlıyorum.”

Şimdi sual ve cevaba başlıyorum.

Suâl: “Ey Seydâ! İstanbul'a gittin. Bu inkılâb-ı azîmi gördün. Mühim işler içine girdin. Bize ne getirdin?”

Suâl: Ey Seydâ! Seyda efendi, hoca, şeyh, seyyid manalarında. Talebe-

*Ey hamiyet ehli!
Gayretli, çalışkan,
toplumun
meselelerini
çözmeyi dert
edinen insanlar!
Nursî “Kimin
himmeti milleti
ise o kimse tek
başına küçük bir
millettir”*

Mesela sadece kendi çıkarını güden, haksız kazanç sağlayanbiri için padişahla veya padişahın dalkavuklarıyla anlaşp işini yürütmek daha çok hoşuna gider. Öyle adamlara meşrutiyet kötüdür. Çünkü meşrutiyette açıklık, şeffaflık vardır. Haksız kazancın önü kapalıdır. Böyle biri için meşrutiyet çok kötü bir idaredir. İnsanları köleleştirmeyi meslek edinen biri için hürriyet çok kötüdür. Asr-ı Saadet'te iman etmeyen bazı müşrikler, kölelere haklar verdiği, onları da insan ve kardeş saydığı için Peygambere ittiba etmemişlerdir.

lerin hocalarına karşı söylediği bir hürmet lafzıdır. Ey Seyda! İstanbul'a gittin. Bu büyük inkılabı gördün. Mühim işler içine girdin. Bize ne getirdin? Sen gidip gördün, önemli işler yaptın, bazı olaylara katıldın, işin gerçeğini biliyorsun. Bizim ise bazı duyduklarımız var. Fakat gidip görmedik, sadece birilerinden işittik. Senin vardığın sonuç ne, bize ne getirdin?

Cevap: "Müjde getirdim."

Cevap: Müjde, yani iyi haberler getirdim.

Suâl: "Müjde ne demek? Bâzılar, bize, 'Sizin için fenalık var' diyorlar."

Suâl: Müjde ne demek? Bazıları tüm bu olaylarda, Meşrutiyet'in gelişinde, Abdülhamit'in gidişinde sizin için fenalık var, bu olaylar size kötülük getirecek diyorlar.

Cevap: "Nurdan zarar gelmez; gelirse, huffâşa gelir, murdar şeylere gelir."

Cevap: Nurdan zarar gelmez. Nur başlı başına güzeldir. Hayırdır. Nuru hakikat olarak da alabiliriz. Hakikat mahza hayırdır, güzeldir. Hakikattan zarar gören ancak sahte insanlardır. Yoksa hak, insaniyetini koruyan herkese güzeldir, lazımdır. Nurdan zarar gelirse, yarasaya gelir. O da nurun kötülüğünden değil, yarasanın ışığa olan kabiliyetsizliğinden kaynaklanır. Işık zaten kötü, pis şeyleri daha da kokutur, kötüleştirir. Bu nurun kötülüğünden değil, nura muhatap olan bu gibi şeylerin kendi özelliklerinin bozukluğundandır.

Mesela sadece kendi çıkarını güden, haksız kazanç sağlayanbiri için padişahla veya padişahın dalkavuklarıyla anlaşp işini yürütmek daha çok hoşuna gider. Öyle adamlara meşrutiyet kötüdür. Çünkü meşrutiyette açıklık, şeffaflık vardır. Haksız kazancın önü kapalıdır. Böyle biri için meşrutiyet çok kötü bir idaredir. İnsanları köleleştirmeyi meslek edinen biri için hürriyet çok kötüdür. Asr-ı Saadet'te iman etmeyen bazı müşrikler, kölelere haklar verdiği, onları da insan ve kardeş saydığı için Peygambere ittiba etmemişlerdir.

Kendisi, aklı, ruhu, vicdanı murdar olan insanlar nurdan zarar görürler. Bu nurun kötülüğünden değil, o insanların, insani mahiyetlerini bozmalarından kaynaklanır. Onun içindir ki Allah'a tabi olmak istemeyen insanlar, başkalarının dindar olup, Allah'a tabi olmalarına tahammül edemezler. Yarasaya gibi, bu tarz insanlar karşılarında dini bir sembol, mesela başörtülü bir kadın görmek istemezler. Nur, yarasanın gözü gibi bunları rahatsız eder. Bazılarının Müslümanların kıyafetlerinden, ibadetlerinden rahatsız olmalarının sebebi, bu nura karşı kabiliyetsizlikleri, soğukluklarıdır. Çünkü sarık, başörtüsü gibi semboller Resulullah'ı, oradan vahyi, oradan Allah'ı hatırlatır. Allah'ın nurundan nasipsiz insanlar ise, o nuru gösteren en ufak bir alamete dahi tahammül edemezler. O nurdan, murdar olanlar zarar görürler. Böylerinin nur geldikçe, parladıkça düşmanlıkları, hırsları artar. Dinsizlerin, dine ve dindarlara saldırmalarının sebebi bu nur, yarasaya ilişkisidir. Hâlbuki dindar insan Allah'tan korkan insandır, rüşvet almayan, yalan söylemeyen, başkalarının kendinden emin olduğu insandır. Bunlar yarasalar için, dinsiz bir şekilde yapılırsa güzeldir, ancak Allah adına yapılırsa bundan hemen ra-

hatsız olurlar. Çünkü yarasalar, art niyetli olanlar, nefislerini, enaniyetlerini esas alanlar ışığa tahammül edemezler. Yüz elli yıldan fazla önce Ziya Paşa bu konuyu çok güzel bir beyit ile vurgulamıştır:

“Erbâb-ı kemâli çekemez nakıs olanlar

Rencide olur dide-i huffâş ziyadan”

Noksan olanlar, basit, yüzeysel insanlar kemal ehlini çekemezler. Yarasanın gözü ışıktan rahatsız olur. Onun içindir ki insanlığın var oluşundan bu yana küçük insanlar hep kemal ehlini kıskanmış, çekememiş, düşmanlık yaparak onları küçültebileceklerini sanmışlardır. Hâlbuki o adi insanlar, erbab-ı kemalin hiç de umurunda değillerdir. Kemal ehli sadece kendi işine bakıp, kendi gelişmeleri ile meşgul olurlar.

“Size, cemî kuvvetimle, yalnız Kürdistan’a değil, belki âleme işittirecek tarzda bağırarak müjde veriyorum ki; umum İslâm’ın, lâsiyyemâ Osmânilerin, bâhusus Ekrâdın saadetinin fecr-i sâdıknın geldiğini, hattâ Bâşid başında görüyorum.”

رَغْمًا عَلَىٰ أَنْفِ أَبِي الْعَلَاءِ الْعَرَبِيِّ 20

Size bütün kuvvetimle, sadece Kürdistana değil, belki âleme, bütün insanlığa işittirecek tarzda bağırarak müjde veriyorum ki; umum İslâm’ın, özellikle Osmanlıların, bilhassa Kürtlerin saadetinin gerçek aydınlığının geldiğini hatta Başit başında bile görüyorum.

Ümitsizlik ve karamsarlığın sembolü olan Arap filozof ve şair Ebu Alai'l-Maari'ye rağmen, umum Müslümanların saadetlerinin geleceğini müjdeliyorum. Ebu Alai'l-MaariAraplar arasında karamsar ifadeleri, söylemleri, şiirleri, düşünceleri ile meşhur olmuştur. Aslında bu karamsarlık hissi zaman zaman hepimizde olan bir duygu. Nefsimiz bazen bize her şeyin kötüye gittiğini, her şeyin daha kötü olacağını fısıldar. Ama iman bize tek galibin Allah olduğunu, akubetin Müslümanlar için hayır olduğunu söyler. İman, Allah'tan ümit kesmemeyi öğretir bizlere. Allah'a inananların mutlaka üstün olduklarını söyler. İman dünyevi, fani, geçici şeylere takılıp kalmamayı öğütler. Nursî Ebu Alai'l-Maari'ye rağmen, hemen şu Başit dağının başında güneşin doğmak üzere olduğunu görüyorum diyor.

“Faraza, şu devletin yarı milleti, pahasında verilse idi gene erzân ve zulmetle beraber yansa idi gene ucuz!”

Farzedelim ki şu devletin insanların yarısı bu meşrutiyet, hürriyet uğruna verilse, ölselerdi, zulmetlerle beraber yansalardı, yine ucuz idi. Yani öyle kıymetli bir müjde geliyor ki, şu milletin yarısı bu yolda feda edilseydi yinedeğerdi. Bu satırlar aslında Bediüzzaman'ın meşrutiyete ve hürriyetlere verdiği değer bakımından önemlidir. Meşrutiyet ve hürriyet için bu milletin yarısını feda eden bir anlayış biraz mübalağalı gibi görünse de, esaret,

*Nefsimiz bazen
bize her şeyin
kötüye gittiğini,
her şeyin daha
kötü olacağını fi-
sıldar. Ama iman
bize tek galibin
Allah olduğunu,
akubetin Müslü-
manlar için hayır
olduğunu söyler.
İman, Allah'tan
ümit kesmemeyi
öğretir bizlere,
Allah'a inananla-
rın mutlaka üstün
olduklarını söyler.
İman dünyevi,
fani, geçici şeylere
takılıp kalmamayı
öğütler.*

20. EBU'L-ALÂ-İ MAARRÎ (973-1057) Arapların ünlü filozof ve şairlerindedir. Kötümserliği ve karamsarlığı ile meşhur olan Ebu'l-Alâ Halep ile Humus arasında bulunan Maaretü'n- Numan kasabasında doğmuştur. Henüz dört yaşında geçirdiği çiçek hastalığı sebebiyle gözlerini kaybetmiştir. Kısa boylu, zayıf, çirkin bir insandır, ömür boyu hem mağrur, hem alıngan, hem de aşağılık duygusu ile yaşamıştır. Halepte dil, edebiyat, hadis başta olmak üzere pek çok ilimleri tahsil etmiştir. 1007 yılında Bağdat'a gitti ve burada felsefe ile tanıştı. Annesinin ölümünden sonra memleketine dönerek Münzevi bir hayat yaşadı. Körlüğü ve inziva hayatı sebebiyle kendisine, “iki bakımdan mahpus” anlamına gelen “rehinü'l- mahbuseyn” denildi. Yanına gelip giden pek çok talebeye dersler verdi. 1507 yılında ölmüştür.

*Soru sormak,
dert edinmek, bir
problemi olmak
demektir. Risale-i
Nur okumak
da müşteri
olmak, soru
sormak demektir.
Nursi'nin
kitapları
sormayana,
öğrenmek,
anlamak gibi bir
derdi olmayana
açılmazlar.
Bediüzzaman
burada aslında
çok basit ama
muhteşem bir
ölçü veriyor. Bir
şeyi öğrenmek,
içselleştirmek,
kendimize mal
etmek ancak
müşteri olmakla,
dert edinmekle,
soru sormakla
mümkündür.*

istibdat altında rahat yaşamaktansa, yarımız ölüp, diğer yarımız hürriyete kavuşsa yine değer. Çünkühürriyet ve meşrutiyet o yarı milleti, istikbale, medeniyete, hakiki imana uçurabilir. İstibdatla her şeyimiz, imanımız bile köreleceğine, yarımız ölelim, diğer yarımız dünya ve ahrette Asr-ı Saadet hayatı yaşasınlar. O kalan yarı millet hürriyet ile yayılıp, maddi manevi terakkisi ile diğer milletlere rehberlik edeceklerdir.

Suâl: “Biz öyle işitmedik.”

Suâl: Sen böyle söylüyorsun, meşrutiyeti bu kadar övüyorsun ama biz böyle işitmedik. Hatta meşrutiyet aleyhine pek çok şey işittik. Bir de bu insanlar avam oldukları için sadece gözlemledikleriyle düşünüyorlar. Bir de bazı meşrutiyet memurlarının yanlış fiillerini görüyorlar.

Cevap: “Şeytanın arkadaşları çoktur...”

Cevap: Şeytanın arkadaşları çoktur. Yani böylesine hayırlı bir şeyi elbette ki ancak Şeytan ve Şeytan'ın bu dünyadaki arkadaşları istemezler.

Suâl: “Öyle ise zihnimize gelen şüpheleri ve suâlleri hallet.”

Suâl: Madem sen bizim duyduklarımızın aksini söylüyorsun, o zaman zihnimize gelen şüphelere ve suallere bir açıklık getir. İddianı ispatla o zaman.

Cevap: “Elbette; fakat müşteri olmadan, istemeden malımı satmam.”

Cevap: Elbette, ama benim fikirlerimi, düşüncelerimi ortaya koyabilmem için siz bunlara müşteri olmalısınız. Önce siz sorun, ben de sorularınıza göre cevap vereyim. Bu Said Nursi'nin hayatı boyunca tatbik ettiği bir prensibidir. Nursi müşteri olunmadan malını satmayan adamdır. Bediüzzaman insanların sorularıyla bir öğrenme iradesi ortaya koymalarını, kendilerinin o konuya ihtiyaç duyduklarının farkına varmalarını istiyor. Soru soran, müşteri olan insan ihtiyacını ve öğrenme iradesini ortaya koyan insandır. Soru sormak, dert edinmek, bir problemi olmak demektir. Risale-i Nur okumak da müşteri olmak, soru sormak demektir. Nursi'nin kitapları sormayana, öğrenmek, anlamak gibi bir derdi olmayana açılmazlar. Bediüzzaman burada aslında çok basit ama muhteşem bir ölçü veriyor. Bir şeyi öğrenmek, içselleştirmek, kendimize mal etmek ancak müşteri olmakla, dert edinmekle, soru sormakla mümkündür. Kişi bir eseri hangi taleple okursa o talepten alır. Talip olmak, istemek, bir irade göstermek ilmin ilk basamağıdır. Risaleleri çok sevebilir, çok iyi, çok derin, çok üstün kitaplar olduğunu düşünebiliriz. Ama talip olmadığımız müddetçe o eserlerin içindeki hakikatlerin bize açılmasını bekleyemeyiz. Bediüzzaman bizden kendisine aklımızla, duygularımızla, kalbimizle müteveccih olmamızı ister. Hakikate ne kadar çok yönümüzle yönelirsek, o kadar çok anlayıp kavrayabiliriz. Nursi tembel, uyşuk bir tavırla hakikatlerin avlanamayacağını düşünür. Soru, canlı bir yönelişin belirtisidir. İnsani duygularımızın hepsi bize emanet olarak verilmişlerdir. Onları çalıştırmak, fitratlarına uygun kullanabilmek için talip olmak gerekir. Çekerdeğin ağaç olabilmesi için toprağa atıp sulamamız, uygun koşulları meydana getirip duasını yapmamız gerekir. İlmin duası da, merak etmek, sormak, anlamaya çalışmak, uzun tefekkürlerden geçmektir. Bilginin ve hikmetin varlığının, biz müşteri olmazsak bize hiçbir

faydası olmaz.

Allah'ın affediciliği de buna bir örnektir. Allah şirk, kul hakkı gibi birkaç günah hariç her günahı affedendir. Ama istiğfar şarttır. Tövbe etmeden de affetmem diyor. Bizim tövbe etmememiz Allah'ın affediciline zarar vermez. Tövbe etmemekle sadece affa mazhar olmaktan yoksun oluruz. Allah bana müracaat edin affedeyim diyor. Fiil aynı fiil, günah aynı günah, bir müracaat etsek Allah affedecek. Ama biz Allah'a müracaat etmemekle adeta affin yolunu tıkıyoruz. İlim ve hikmet de her yandan su gibi akıp geliyor. Yeter ki biz tüm varlığımızla o suya karşı müteveccih olalım. Zira biz bu dünyaya ilim ile tekâmül etmek için geldik.

“Suâl: “İstibdat nedir? Meşrûtiyet nedir?” Diğeri: “Ermeniler ağa oldular. Biz sefil kaldık.” Başkası: “Dinimize zarar yok mu?” Daha başkası: “Jön Türkler söyledirler, böyledirler, bizi de zarardide edecekler.” Diğeri: “Gayr-i müslim, nasıl asker olacak?” İlä âhir...”

Suâl: “İstibdat nedir? Meşrûtiyet nedir?” Diğeri: “Ermeniler ağa oldular. Biz sefil kaldık.” Başkası: “Dinimize zarar yok mu?” Daha başkası: “Jön Türkler söyledirler, böyledirler, bizi de zarardide edecekler.” Diğeri: “Gayr-i müslim, nasıl asker olacak?” İlä âhir... İstibdat, Meşrutiyet, Ermenilerin memuriyetleri, bazı Jön Türklerin bilhassa iktidarı ele geçirdikten sonraki sefahatleri, rüşvet olayları, kısa yoldan zenginleşmeleri, Müslüman olmayanların askere alınması gibi pek çok konu o dönemin aktüel, her yerde konuşulan konularıdır. Nursi'nin muhatapları tüm bu birikmiş problemleri bir çırpıda sorar ve cevap isterler.

Cevap: “Yahu, şu gürültülü, karma karışık, sizin gibi intizamsız suâllerinize nasıl cevap vereceğim?”

Cevap: Bediüzzaman, tamam da şu gürültülü, karma karışık, sizin gibi intizamsız sorulara nasıl cevap vereceğim, diyor. Gerçekten de sorulara baktığımızda ap ayrı konular, birbirinden uzak, karışık meselelerdir. Nursi böyle karmakarışık bir yere varamayız, müzakerelerimizde bir usul bulmalıyız, demektedir.

Suâl: “Kâide-i suâli sen göster?”

Suâl: Muhatapları da sorularının karışık ve intizamsız olduğunu kabul eder, nasıl soralım, bunun kaidelerini, kuralını sen göster, derler.

Cevap: “Meşrûtiyet kânunuyla suâl ediniz. Yani içinizde bir iki zeki adamı intihap ediniz; tâ size vekil olarak müşteri olup, suâl etsin. Siz de dinleyiniz.”

Cevap: Meşrutiyetin prensipleriyle sorularınızı sorunuz. Yani içinizden bir iki zeki adamı seçin. Bunlar size vekil olup, müşteri olarak soru sorsunlar. Siz de dinleyiniz. Bediüzzaman aslında bu tavrıyla, köyde, aşiretlerde yaşayan bu insanlara en güzel bir tarzda meşrutiyetin kolaylığını, güzelliğini, işlerliliğini göstermiştir. Avama ders veren sözden çok fiildir. Nursi fiilen Meşrutiyet kanunları ile konuşalım derken, daha başta dinleyicilerine meşrutiyetin üstünlüğünü kabul ettirmiş oluyor. İçinizden bir iki zeki adamı seçin derken de aslında seçimle gelen temsil usulüne vurgu yapmaktadır. Ama Nursi seçeceğiniz adamların da zeki olmalarına, yani sizi temsil etme

Avama ders
veren sözden
çok fiildir. Nursi
fiilen Meşrutiyet
kanunları ile
konuşalım derken,
daha başta
dinleyicilerine
meşrutiyetin
üstünlüğünü
kabul ettirmiş
oluyor. İçinizden
bir iki zeki adamı
seçin derken de
aslında seçimle
gelen temsil
usulüne vurgu
yapmaktadır.

kabiliyetlerinin olmalarına da dikkat edin demektedir.

Onlar: “Peki, peki...”

Onlar: “Peki, peki...” diyerek bu kaide-i suali uygun bulurlar. Nursî bu kaide-i sual vurgusu ile, Meşrutiyet’in her şeyi bir kaide altına almasına, padişah dahil her sosyal, siyasal hadiseye, idareye bir sınırlama, bir kaide getirmek demek olduğuna vurgu yapmaktadır.

